

Tysk politik kan blive et 'farvel til Europa'

Indtil 1990 var der en form for politisk og økonomisk balance mellem de fire store EU-landes syn på det europæiske samarbejde. Men efter den tyske genforening har magtbalancen ændret sig. Tyskland er atter blevet Europas folkerigeste og økonomisk set stærkeste land. Det er det blevet på grund af sin effektive industri, den ordo-liberale politik og den fælles europæisk valuta, der tilsammen har givet Tyskland nogle konkurrencemæssige fordele på de øvrige landes bekostning.

Tysk økonomi er blevet et problem for det europæisk fællesskab. Den tyske dominans udgør i dag formentlig den største trussel mod EU-samarbejdet i fremtiden. Det var således Angela Merkel, der sagde nej til de britiske ønsker om en begrænsning af arbejdskraftens frie bevægelighed. Et nej, der ophidsede den britiske offentlighed i en grad, så afstemningen fik et for EU katastrofalt udfald; men som yderligere cementerede den tyske dominans!

Det europæiske perspektiv er fuldstændigt fraværende i den tyske debat op til valget. Tværtimod fører de to store partier sig frem med en retorik, der fremstiller Tyskland og tysk økonomi som et forbillede for de øvrige EU-lande: sparsommelighed, arbejdsomhed og sociale nedskæringer. Denne ordo-liberale politik har været drivkraften bag den tyske økonomiske politik, der har ført til den politiske dominans af Europa. En udvikling som den fælles valuta i 1999 har understøttet. Dominansen udøves gennem det historisk store overskud på den tyske betalingsbalance over for de øvrige EU-lande. Det tyske overskud på betalingsbalancen udgjorde i 2016, 250 mia. euro, hvilket i runde tal er det dobbelte af det budget som EU (dvs. Bruxelles) har til rådighed for alle sine medlemslande. Et beløb der også svarer til størrelsen af det danske bruttonationalprodukt! Tyskland er blevet Europas Joakim von And: en pengepuger, der udnytter, at penge også giver magt.

Tyskland er således blevet EU's stormagt. Det er Tyskland, som har det opsparringsoverskud, som navnlig de gældsplagede sydeuropæiske lande har måttet gå tiggergang for at låne. Et overskud, der bygger på, at tysk industri har kunnet udkonkurrere sine europæiske samhandelspartnere gennem en systematisk lavløns politik. Det har øget beskæftigelsen og uligheden i Tyskland; men nok så alvorligt arbejdsløshed og underskud på betalingsbalancen i Sydeuropa og Frankrig.

Når det er gået specielt hårdt ud over Sydeuropa – i modsætning til Østeuropa, skyldes det den fælles valuta. Euro-samarbejdet viste sig at være en

effektiv hindring for de sydeuropæiske lande i en genstart af deres økonomier efter krisen i 2009/10. De store betalingsbalanceunderskud havde trukket de sydeuropæiske lande ned i noget der mest af alt mindede om en gældsælde. Her må det dog retfærdighedsvis siges, at landene var lette at lokke i denne gældsælde. Hujhej, hvor det gik. Aldrig havde der været så mange Mercedes-biler og BMW'er på gaderne i Athen, hvor også de olympiske lege blev afholdt i pomp og pragt i 2002. De spanske strande blev plastret til med hoteller, ferieboliger, lufthavne og motorveje, som private banker bl.a. i Tyskland og Frankrig mere end beredvilligt finansierede til gode renter. Det var dog ikke kun i Sydeuropa det gik lystigt til i perioden 2000-2008, der fandt også en betydelig gældsopbygning sted i andre vestlige lande – ikke mindst USA; men disse lande havde bevaret deres egen valuta, så de kunne klare problemerne nationalt.

Sydeuropa derimod måtte gå tiggergang til Bruxelles, hvor lånene blev givet på den tyske regerings betingelser. Så barske betingelser, at de om noget bidrog til euro-zonens 7 spildte år med uset lave vækstrater, der dog var meget ulige fordelt. Tyskland fortsatte sit eksporteventyr blot nu rettet mod oversøiske markeder (Kina, Rusland og USA). De sydeuropæiske lande måtte derimod spænde livremmen ind for derigennem at få skabt det nødvendige overskud på betalingsbalancen, der skal til for at betale lånene tilbage.

Her er det vigtigt at forstå, at det er underskuddet på betalingsbalancen (over for udlandet), der gør de enkelte euro-lande sårbare over for den tyske dominans. Er der underskud på betalingsbalancen, så skal der lånes i udlandet – det vil sige i overskudslandet, altså Tyskland. Her er det ligegyldigt, at begge lande har den samme valuta. Euro-landene har mistet deres pengepolitiske selvstændighed. De må gå til det land, der har penge i 'banken' for at låne. Og her er Tyskland dominerende og kan diktere lånevilkårene, det vil sige den økonomiske politik i de gældsplagede lande.

Euroen og EU-traktatens fire friheder har indiskutabelt været til stor fordel for Tyskland; men omvendt en omkostning for en række af de øvrige EU-lande. Grækenland var således en hårsbred fra at forlade samarbejdet, eller rettere fra at blive smidt ud af den tyske finansminister. Storbritannien sagde som nævnt farvel i 2016.

Hvilken skæbne, der vil overgå Frankrigs nyvalgte præsident, Emanuel Macron, er endnu uvis. Han har allerede erklæret sig villig til at acceptere de tyske krav om fortsatte besparelser. Ligesom, det er naivt af ham at foregive, at et fælles finansministerium for hele euro-zonen skulle indeholde en løsning. Tværtimod vil det blot blive en stærkere juridisk forpligtelse af kravet om budgetbalance i alle euro-lande. Her skal det erindres, at når det trods alt ikke er gået værre i euro-zonen, skyldes det, at stort set alle Euro-landene – bortset fra Tyskland - stadig har underskud på de offentlige budgetter. Der føres altså en mindre stram finanspolitik end den som en ordo-liberal tysk (udpeget) finansminister ville diktere.

Det er den ordo-liberale politik, præget af neo-merkantilisme, der har muliggjort den tyske politiske dominans af Europa. En dominans, der i Tyskland betragtes som en selvfølge set i lyset af landets størrelse og centrale placering i Europa; men ingen forpligtelse. Der er således ikke i den tyske offentlighed nogen diskussion af, om denne politik har bidraget til undergravning af det europæiske samarbejde. Tyskland betragter det som sin ret at fastholde et stort betalingsbalanceoverskud – uanset, at det påtvinger de øvrige euro-lande et betydeligt underskud i samhandlen. Det klinger derfor hult, når Angela Merkel belærende udtaler, at de andre EU-lande kan jo bare gøre som Tyskland; for alle lande kan ikke have et overskud på betalingsbalancen samtidigt! Hvis Tyskland ikke vil ændre sin politik og i en periode acceptere et endog betydeligt underskud på betalingsbalancen, så vil ubalancen navnlig mellem euro-landene fortsætte.

En sådan tilstand med stigende ulighed mellem landene er ikke langtidsholdbar. Noget vil ske, men uanset at Tyskland bærer førertrøjen, bliver det næppe – desværre – på tysk initiativ, at den spirende opløsning bremses.

Tænk, hvis Angela Merkel efter valget viste, at hun ligesom under flygtningekrisen turde påtage sig det europæiske ansvar. At hun vedkendte sig Tysklands dominans og erindrede sig USAs rundhændede Marshall-hjælp, som også Tyskland fik del af få år efter krigens afslutning. I dag kunne Tyskland tage et tilsvarende initiativ, der kunne bidrage til at genrejse Syd- og Østeuropa og derigennem bremse tendensen til opløsning af det europæiske fællesskab.